

Travails of Faith: The Test of All Tests

1. Bereishit Ch. 22:1-2

(א) וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַהֲאֵלִקים נִסָּה אֶת־אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנְנִי:
 (ב) וַיֹּאמֶר קַח־נָא אֶת־בְּנֶךָ אֲשֶׁר־אֶהְבֶּתְךָ אֶת־יִצְחָק וְלֶךְ־לְךָ¹ אֶל־אֶרֶץ הַמֹּרְיָה
 וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ:

(1) Some time afterward, God put Abraham to the test. He said to him, “Abraham,” and he answered, “Here I am.” (2) And He said, “Take your son, your favored one, Isaac, whom you love, and go to the land of Moriah, and offer him there as a burnt offering on one of the heights that I will point out to you.”

2. Rashi (R. Shlomo b. Yitzchak, France, 1040–1105) on Genesis 22

(1) **AFTER THESE THINGS [or, WORDS]**—Some of our Rabbis say (Sanhedrin 89b) that it means after the words of Satan who denounced Abraham saying, “Of all the banquets which Abraham prepared not a single bullock nor a single ram did he bring as a sacrifice to You’. God replied to him, “Does he do anything at all except for his son’s sake? Yet if I were to bid him, “Sacrifice him to Me”, he would not refuse”. Others say that it means “after the words of Ishmael” who boasted to Isaac that he had been circumcised when he was thirteen years old without resisting. Isaac replied to him, “You think to intimidate me by mentioning the loss of one part of the body! If the Holy One, blessed be He, were to tell me, “Sacrifice yourself to Me” I would not refuse”.

3. Mei HaShiloach (R. Mordechai Yosef Leiner, Poland, 19th c.), Bereishit 21:22

Until that point, he had felt distressed about things that were extraneous to his own being, in case there might result a subversion of God’s glory. When, however, Sarah said to him, “Drive out this maidservant her son,” and God supported her... then Abraham felt very anxious, since he saw that even in the very seed of his loins there was a force that might subvert God’s glory... But when Avimelech and Phikhol told him, “God is with you in all that you do”... includes even these marginal products of his life, Ishmael as opposed to Isaac--these too are good...then, he was consoled and said, ‘As a proof that I dug this well” -- that is, “that I was the first person through whom God’s glory was made famous in the world, and who conditioned people to call out in the name of God, God of the world.” And he planted an *eshel*... and consoled himself that God was with him. After that, there rose in his mind another anxiety--How could a human being boast about such a thing? And therefore it is said, “And Abraham sojourned in the land of the Philistines many days,” on which the midrash... that days of distress are called “many days”. Therefore, he had the trial of the Akedah, so that he should begin to evaluate himself and to evaluate all the preceding trials. On this trial depended all the others, and he might have lost all of them, God forbid... But when he saw that it lay in his power to deliver everything to God, then he understood that in everything that he had undergone till now he had done the will of God².

4. Olat Ra’Aya (R. AY Kook, Israel, 1865–1935), vol. 1 p. 270

ויהי אחר הדברים האלה. המאורע הגדול, אשר נהיה ליסוד העליה
 הרוחנית של כל האנושיות כולה, שהוא נסיון העקדה, שפעל להוציא אל אור
 החיים את תעופת הרוח היותר קדושה, הדבקה באלהים חיים בכל לבבה, בכל
 נפשה, ובכל מאודה. — כל מה שעבר על אותו צדיק, מיום הברא, ובאפן יותר
 כללי כל מה שעבר על המצוי כולו, הוא הכשר לקראת המאורע הנורא הזה, הגותן

¹ The Midrash took note of the identical expression... Which of these experiences was the more trying, the first or the last? Which was more heroic, to break with one’s ancestral home and family, or to sacrifice one’s son? Which ties were more meaningful to Abraham, the ties with his past or his future? *Abraham’s Journey, p. 74*

² “The Ishbitzer here portrays the dialectical tension characterizing Abraham’s life. After early episodes, such as the battle to save Lot from the four kings, or Abraham’s prayer of intercession for Sodom, he finds himself vulnerable to radical doubts about the ultimate rightness of his generous impulses. The question, “What (who) will come of it?”-- good or evil - is never finally resolved, and Abraham experiences all the anguish of indeterminacy in his evaluation of his own acts.” *Zornberg, p. 115*

צורה מפליאה ומאירה לכל היקום, עד שיש יחש לכל אלה אל הענין הנפלא הזה, לקשר אותם אליה ולומר: אחר הדברים האלה.

5. דעת מקרא, צד; ק

ואף כי כבר נתנסה אברהם בתשעה נסיונות, לא זכר הכתוב אף לא באחד מהם לשון נסיון אלא בזה העשירי בלבד³, ללמדך שהיה זה נסיונו הגדול ביותר, השקול כנגד כל נסיונותיו הקודמים. בנסיונו הראשון נקט שם הוי"ה: ויאמר ה' אל אברם לך-לך... וכנגדו נקט בנסיון זה האחרון, שצויו ערוך על דרך סגנונו של הראשון: קח נא... ולך-לך... שם אלקים, וכן בהמשך עד לבנין המזבח וכו', ללמדך שנסה ה' את אברהם בשתי המדות כאחת, במדת הרחמים ובמדת הדין, 'ועמד בכלן, להודיע כמה חבתו של אברהם אביו' (אבות ה:ד)... במעשה הגירוש הגר וישמעאל כתב: וירע הדבר מאוד בעיני אברהם, על אודות בנו. והיא כאן- שתיקה רועמת בוקעת שחקים ויורדת עד השיטין. ואם תתמה ותשאל, מדוע נושא לאברהם את השם לפשר המצווה שנצטוו ולטעמה, דאעש לא ביקש שישנה, בדומה למה שמצאנו במשפט סדום, שניגש אל אלוהיו בזרוע פתוכה בעונה? נאמר לך שמכיוון שהיה הנוגע בדבר, ביטל את דעתו כנגד דעת קונו, וקיבל על עצמו לקיים את מצוותו לכל פרטיה ודקדוקיה וכונותיה, והכל בזריזות יתר.

6. Meshech Chochma (R. Meir Simcha Hakohen, Poland, 19th c.), Bereishit 21:17

דאמר בפסיקתא: ארץ המוריה - כשתבוא למקום אני מקדישך לכהן גדול... היינו דכמו דאמרו אצל שופר בפרק ראוהו בית דין, כיון דלזכרון אתי, כמאן דאתי בפנים דמי. אם כן, כאן דכל העקידה לזכרון, וכמו דאמרו 'כאילו עפרו צבור על גבי מזבח', וכמו דאמרו... אמר הקב"ה, 'תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור להם עקידת יצחק בן אברהם'. אם כן, הך עבודה כאילו עשויה בפנים דמי בקודש הקדשים, ובעי להיות כהן גדול⁴.

7. Mei HaShiloach, Vayera

עיקר הנסיון מהעקידה מנחמת שכיח מפורש הספק לכל נד, כבאש היה לו קנה נגיפה לזחק לפניו הלא לא תלח, ומה גם לשמוט בהצבת הכ לכן היה פישט לעלמו שלא יעלכו זה צט, כי בפשיטות היה כנקל לפני אברהם אבינו שצויו כנגדו מתכנות ודעות בנות. וחסו נכרך ליקים מאת השי"ח בכל נפשו אף להשלוח עלמו, כזה וכדליתא במדרש (רנכ וירא ניו) היה לי מה יקח כהן שאתה בזה"ק (וירא קב). שזה כמאמר להביא החמול אמרת כי ציחק וגוי ועכשיו קה היה לו באספקלריא דלא נסרא, היינו שלא נאמר נה אה כרך וגוי. ומה וכלום לא עשיתו כן הלא לו האמר מפורש, ויהי נכרך בלבו והיה יכול לפשוט כנשתי רחמי לעשות רעוק, וזה היה עיקר הנסיון:

8. Bereishit Ch. 22:3-6

(ג) וַיִּשְׁפֹּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר וַיַּחְבֹּשׁ אֶת-חֲמֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת-שְׁנֵי נְעָרָיו אֹתוֹ וְאֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּבְקַע עֵצֵי עֵלֶה וַיִּקֶם וַיֵּלֶךְ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר-לּוֹ הָאֱלֹקִים: (ד) בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשֶׂא אַבְרָהָם אֶת-עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת-הַמָּקוֹם מֵרְחֹק: (ה) וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-נְעָרָיו שְׁבוּ-לָכֶם פֹּה עִם-הַחֲמֹר וְאֲנִי וְהַנֶּעַר נִלְכָה עַד-כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁוֹבָה אֵלֵיכֶם: (ו) וַיִּקַּח אַבְרָהָם אֶת-עֵצֵי הָעֵלֶה וַיִּשֶׂם עַל-יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת-הָאֵשׁ וְאֶת-הַמֶּאֱכָלֶת וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו:

(3) So early next morning, Abraham saddled his ass and took with him two of his servants and his son Isaac. He split the wood for

³ יחיד הוא אברהם בתורה שהכתוב פרש בו לשון נסיון: "והאלקים נסה את אברהם (כב:א), במקרא כולו עוד שניים: איוב, ושלישי לשניהם יחזקיהו (דה"ב לב לא) "דעת מקרא, בראשית א דף קיג

⁴ "יש כאן דגמה לעבודת הכהן הגדול במקדש ביה"כ: וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש (ויקרא טז יז)" דעת מקרא, קג

the burnt offering, and he set out for the place of which God had told him. (4) On the third day Abraham looked up and saw the place from afar. (5) Then Abraham said to his servants, "You stay here with the ass. The boy and I will go up there; we will worship and we will return to you." (6) Abraham took the wood for the burnt offering and put it on his son Isaac. He himself took the firestone and the knife; and the two walked off together.

9. Rashi (R. Shlomo b. Yitzchak, France, 1040–1105) 22:4

On the third day: Why did He delay from showing it to him immediately? So that people should not say that He confused and confounded him suddenly and deranged his mind, and if he had had time to think it over, he wouldn't have done it.

10. Moreh Nevukhim (R. Moses b. Maimon, Egypt, 1135–1204), pt. 3, Ch. 24

If the act by which he showed his readiness to kill his son had taken place immediately when he received the commandment, it might have been the result of confusion and not of consideration. But the fact that he performed it three days after he had received the commandment, proves the presence of thought, proper consideration, and careful examination of what is due to the Divine command and what is in accordance with the love and fear of God⁵. There is no necessity to look for the presence of any other idea or of anything that might have affected his emotions. For Abraham did not hasten to kill Isaac out of fear that God might slay him or make him poor, but solely because it is man's duty to love and to fear God, even without hope of reward or fear of punishment.

11. דעת מקרא, קד

והשוה 'קִיחָה' ו'שִׁימָה' שבכאן 'לִקִּיחָה' ו'שִׁימָה' שבפרשה שלפניה: ויקח לחם וחמת מים... שם על שכמה. ושם היה נסיון של מים וכאן של אש. הכנוי 'בנו' בא הן להטעמת החבה היתרה שחשב אברהם את יצחק בנו הן לרמז לגמגומי לבו של האב.

12. Rav Yaakov Moshe Charlap (quoted in Itturei Torah p. 159)

שכן רחמיו על יצחק לא היו רק עליו בלבד, כי אם על כל רבוא רבבות לאין מספר שיצאו ממנו, ועל כל אחד מהם המו מעיו ולבבו לא פחות ממה שריחם על יצחק בנו יחידו, נלאה השכל האנושי להקיף צער כזה שבעת אחד נעדרים ממנו המון בניו כאלה, וכאילו הלך לעקוד את כולם, נסיון כזה לא עמד ולא יעמוד שום אדם בעולם.

13. Bereishit Ch. 22:7-8

(ז) וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל־אֲבִרְהֵם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִי בְנִי וַיֹּאמֶר הֲנֵה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וַאֲנִי הַשֶּׁה לְעֹלָה: (ח) וַיֹּאמֶר אֲבִרְהֵם אֲלֵהִים יִרְאֶה־לּוֹ הַשֶּׁה לְעֹלָה בְנִי וַיִּלְכּוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: (7) Then Isaac said to his father Abraham, "Father!" And he answered, "Yes, my son." And he said, "Here are the firestone and the wood; but where is the sheep for the burnt offering?" (8) And Abraham said, "God will see to the sheep for His burnt offering, my son." And the two of them walked on together.

14. HaAmek Davar (R. Naftali Berlin, Poland, 19th c.), Bereishit 22:7

ויאמר אבי. ולא שאל מיד איה השה. באשר הרגיש דבר נפלא ולא מצא לב לשאול כי אם אחרי התבוננות על תשובת אביו אם יהא בסבר פנים יפות ואהבה. ע"כ כאשר ענהו הנני בני זהו תשובה מאהבה. עתה שאל לדעת

15. דעת מקרא, קה

⁵ "שנת ישרים במנוחה... זמן ההשכמה באה כסדרה... בישוב הדעת הגדולה לצרך ההליכה, למהירותה ולבטחונה גם יחד" עולת ראי"ה

וילכו שניהם יחדו. מכיון שכאן הפסק שוב הדו-שיח טעון הרך והחבה שהתנהל ביניהם במעלה ההר, חוזר הכתוב אל הלשון שבו הפסיק בתחלת המעלה. ובעלי התוספות כתבו: שלא הצטער במה שאמר לו אביו, אלא כמו שהיה זה שמח להקריב, היה זה שמח להקרב.

16. ספרי דברים פי לב

R. Meir says: It is written: "And you shall love the L-rd your G-d with all your heart." Love him with all your heart, as did Abraham our father, as it is written (Isaiah 41:2) "Avraham, My lover," and (Nechemiah 9:8) "and You found his heart faithful before You." "and with all your soul": as Isaac, who offered himself to be bound upon the altar.

17. Bereishit Ch. 22:9-10

(ט) וַיָּבֹאוּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר-לּוֹ הָאֱלֹקִים וַיָּבֵן שָׁם אַבְרָהָם אֶת-הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת-הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת-יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּשֶׂם אֹתוֹ עַל-הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לְעֵצִים: (י) וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת-יָדוֹ וַיִּקַּח אֶת-הַמַּאֲכָלֶת לְשַׁחֵט אֶת-בְּנוֹ:

(9) They arrived at the place of which God had told him. Abraham built an altar there; he laid out the wood; he bound his son Isaac; he laid him on the altar, on top of the wood. (10) And Abraham picked up the knife to slay his son.

18. Rashi (R. Shlomo b. Yitzchak, France, 11th c.), Bereishit 22:10

Another explanation: This [knife] was מאַכְלֶת because the people of Israel still eat (אוֹכְלִים) the reward given for it.

19. Sefat Emet (R. Yehuda Leib Alter, Poland, 19th c.), Vayera תרל"ד

המאכלת דרשו חז"ל שבנ"י אוכלין מתן שכרה. וכתוב ויקח שאברהם אבינו ידע זה שכל מעשיו הם עצות עבור כלל ישראל שהוא אב לכולם וכן צריך כל אדם להתבונן כי מעשיו נוגעין לדורי דורות. ועי"ז אוכלין בנ"י מתן שכרה ע"י שהם עזרו להאבות למעשיהם הטובים כי בודאי כח האבות הי' ע"י שכל שורש בנ"י היו בתוכם

20. Asicha (R. Aryeh Hendler, Israel), p. 31

העקידה לא יצאה אל הפועל. אבל הכוונות, הן יצאו אל הפועל. ברגעים נשגבים אלו של שבטרים "אל תשלח" היו כלל ישראל מקופלים שם במאכלת. הם על נשיהם וטפם וכל יצירתם הרוחנית, הצטמצמו בחודה של מאכלת. הם שנתנו לו לאברהם את תעצומות הנפש, ואת היכולת להתכוון ולכלול במעשה העקידה את הכל. כיון שכך, כיון שנעשה מעשה זה מתוך מודעות היסטורית עמוקה, כיון שכל כלל ישראל היו שם במעמד המאכלת, הרי שזכאים הם לאכול את פירותיה.

21. Olat Ra'Aya (R. AY Kook, Israel, 1865-1935), vol. 1

סתומים וחתומים הם הדברים... אי אפשר ויפרשו ויבטאו ממנו מעט דם.⁶

22. Rambam Hilchot Beit HaBechira 2:2

It is universally accepted that the place on which David and Solomon built the Altar, the threshing floor of Ornan, is the location where Abraham built the Altar on which he prepared Isaac for sacrifice. Noah built [an altar] on that location when he left the ark. It was also [the place] of the Altar on which Cain and Abel brought sacrifices. [Similarly,] Adam, the first man, offered a sacrifice there and was created at that very spot, as our Sages said: "Man was created from the place where he [would find] atonement."⁷

⁶ "וסתמו הכתובים ולא פרשו דבור כלשהו, לא של העוקד ולא של הנעקד, וכל שכן את ההרהורים שהרהר כל אחד מהם בשעת המעשה" דעת מקרא, קז

⁷ "ומדברי הרמב"ם עולה שאברהם הוא שהניח את היסוד למזבח, וממילא-- את היסוד למקדש שבר הר המוריה: וַיֵּאמֶר דָּוִד זָה הוּא בֵּית ה' הָאֱלֹקִים וְזֶה-מִּזְבֵּחַ לְעֹלֶה לְיִשְׂרָאֵל (דה"א כב:א)" דעת מקרא, קז

23. Bereishit Ch. 22:11-12

(יא) וַיִּקְרָא אֵלָיו מֵאֶרֶץ יְקוֹק מִן־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם | אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הֲנִי: **(יב)** וַיֹּאמֶר
אֶל־תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־הַנֶּעַר וְאֶל־תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה כִּי | עֵתָה יָד־עֵתִי כִּי־יֵרָא אֱלֹקִים אֶתָּה וְלֹא
חֲשַׁכְתָּ אֶת־בְּנֶךָ אֶת־יְחִידְךָ מִמֶּנִּי:

(11) Then an angel of the LORD called to him from heaven: "Abraham! Abraham!" And he answered, "Here I am." **(12)** And he said, "Do not raise your hand against the boy, or do anything to him. For now I know that you fear God, since you have not withheld your son, your favored one, from Me."

24. Rabbi Moshe Alshich (Israel, 16th c.), Bereishit 22:11

לא הספיקה קריאת פעם אחת, כי עדיין היה עוסק במצוה בחשק נמרץ⁸

25. Sichot L'Sefer Bereishit (R. Avigdor Nebenzal, Israel), p. 70-71

אברהם ה"עברי", ניצב על ה"עבר" אליו טיפס במאמצים מרובים - כשהוא לבדו. אלא שמולו - על הגדה השנייה אותה זנח- נותרו מנוצחות לא רק ארבע מעצמות גדולות; לא רק אמונות הכזב של עובדי הפסילים, ואף לא רק חוקי הטבע ומגבלות הגוף... אך "עמודו של עולם" - כפי שה' כינהו- מתייחד בכך שהוא מוכן להקריב לא רק את תורת החסד שלו למען רצון ה', לא רק את הדרך בעבודת ה'- אלא אף את עבודת ה' עצמה נכון הוא להקריב! כי בעקידה, עומד הוא לשחוט בעצם את עברו...את האמונה הגדולה שגודשת את חדרי לבו; ובד בבד, עומד הוא לשחוט גם את כל עתידו.

26. דעת מקרא, קט

למד ולמד שיש לעבד את ה' בכל המדות הטובות בנפש האדם ללא יוצא מן הכלל, בחינת משנתם ז"ל: 'ואהבת את ה' אלוהיך... בכל לבבך--בשני יצריך, ביצר טוב וביצר רע. ועוד למד ולמד שאין מדותיו של ה' רק רחמים, אלא כלן הן גזרות.

27. Bereishit Ch. 22:13-14

(יג) וַיֵּשֶׂא אַבְרָהָם אֶת־עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה־אֵיל אֲחֵר נֶאֱחָז בְּסֹבֶךְ בְּקִרְוֵי וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח
אֶת־הָאֵיל וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנוֹ: **(יד)** וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא יְקוֹק | יְרָאָה אֲשֶׁר
יֹאמֶר הַיּוֹם בְּהַר יְקוֹק יְרָאָה:

(13) When Abraham looked up, his eye fell upon a ram, caught in the thicket by its horns. So Abraham went and took the ram and offered it up as a burnt offering in place of his son. **(14)** And Abraham named that site Adonai-yireh, whence the present saying, "On the mount of the LORD there is vision."

28. Mishna, Avot 5:6; Rambam Commentary

Ten things were created on the eve of the [first] Shabbat at twilight... And some say... the ram of Abraham, our father. **Rambam:** He placed into [their] nature that they should do everything that they would do [in the future] - whether they be things that would happen constantly, that being a natural thing; or whether it be [something unusual], that being a miracle.

29. Aderet Eliyahu (R. Eliyahu Kramer, Vilna, 17th c.)

ויקרא שם המקום ההוא ה' יראה. אברהם אבינו ע"ה, שהוא היה המתחיל להוריד השכינה... התפלל מי יתן והיה שתבוא השכינה אלינו לשכן כבוד בארצנו.

30. Akeidat Yitzchak (R. Yitzchak Arama, Spain, 16th c.), Bereishit 22:14

⁸ "באשר היה אברהם שקוע בהתלהבות המעשה. בהתפשטות כחות החושים כמעט ע"כ הוצרך להעמידו בקול מרגיז עד שישבו לשמוע" נצי"ב

לפי שלא גמר המעשה ההוא כאשר עם לבבו והיה חושש אם שמא לא יחשב לו כאלו עשה קרא למקום ההוא על שם מה שהיה בלבו לעשות והכונה ה' יראה אשר הייתי אומר בלבי ובפי לעשות לולי שמנעני המלאך.

31. Bereishit Ch. 22:15-18

(טו) וַיִּקְרָא מַלְאָךְ יְקֹוֹק אֶל־אַבְרָהָם שְׁנִית מִן־הַשָּׁמַיִם: (טז) וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם־יְקֹוֹק כִּי יֵעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חָשַׁקְתָּ אֶת־בְּנֶךְ אֶת־יְחִידְךָ: (יז) כִּי־בָרַךְ אֲבָרְכְךָ וְהָרְבָה אֲרַבֶּה אֶת־זַרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחֹל אֲשֶׁר עַל־שֵׁפֶת הַיָּם וַיִּרְשׂ זַרְעֶךָ אֶת שַׁעַר אֲבִיּוֹ: (יח) וְהִתְבָּרְכוּ בְּזַרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ עֲקֵב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקוֹלִי:

(15) The angel of the LORD called to Abraham a second time from heaven, (16) and said, "By Myself I swear, the LORD declares: Because you have done this and have not withheld your son, your favored one, (17) I will bestow My blessing upon you and make your descendants as numerous as the stars of heaven and the sands on the seashore; and your descendants shall seize the gates of their foes. (18) All the nations of the earth shall bless themselves by your descendants, because you have obeyed My command."

32. Ramban (R. Moshe b. Nachman, Spain, 13th c.), Bereishit 22:16

יען אשר עשית את הדבר הזה גם מתחילה הבטיחו כי ירבה את זרעו ככוכבי השמים וכעפר הארץ אבל עתה הוסיף לו יען אשר עשית המעשה הגדול הזה שנשבע בשמו הגדול ושיירש זרעו את שער אויביו והנה הובטח שלא יגרום שום חטא שיכלה זרעו או שיפול ביד אויביו ולא יקום והנה זו הבטחה שלימה בגאולה העתידה לנו

33. Sefat Emet (R. Aryeh Leib Alter, Poland, 19th c.), Vayera

קשה כי אלה הברכות והבטחות כבר הבטיח לו הקב"ה קודם הנסיון ומה השכר. אכן זה השכר שיהי' לו כל אלה הברכות בזכות מעשיו ומקודם כתיב ויחשבה לו צדקה ואאע"ה ביקש שיהי' הכל עפ"י מעשיו.

34. Bereishit Ch. 22:19

(יט) וַיָּשָׁב אֲבָרָהָם אֶל־נַעֲרָיו וַיִּקְמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל־בְּעֹר שְׁבַע וַיָּשָׁב אֲבָרָהָם בְּבֵּאֵר שְׁבַע: (19) Abraham then returned to his servants, and they departed together for Beer-sheba; and Abraham stayed in Beer-sheba.

36. Ramban (R. Moshe b. Nachman, Spain-Israel, 1194-1270), Bereishit 22

And God tested Avraham: The issue of this test is, in my opinion, shows that a person has the absolute authority to perform an action; one can do what they want, and not do what one doesn't want. It is called a "nissayon" [test] for the individual being tested [e.g., Avraham], but the blessed Tester will command him to bring out the thing from ability to actuality, giving a reward for a good action and not just a reward for a good heart. Know that "Hashem trieth the righteous" (Psalms 11:5): when He knows that a righteous person will act according to His will, but still seeks [that person to act with] their righteousness, He will command him to a test. But He does not test the wicked, since they would anyways not hear. And behold, every test in the Torah is for the good of the one being tested

35. Emunat Itecha (R. Wolfson, USA), p. 56

ובפרשה זו מתבטאת שלימותו ע"י שהשתלם
בנסיון העשירי של העקידה, שזה הי'
נסיונו האחרון, והוא כנגד הדור האחרון בעיקבתא
דמשיחא. וכמו שאז העמיד עליו השטן בלבולים
ופתויים, והי' נראה לו הי' מרחוק כמ"ש "וירא את
המקור" מרחוק", ועכ"ז התחזק ועמד בנסיון, כך הוא
סימן לישראל בעיקבתא דמשיחא שימצאו בעולם
המלא מינות ואפיקורסות ודעות כוזבות הנשמעים
מכל עבר. עם רוב בלבולים ופתויים. ועכ"ז מובטחים
שלומי אמוני ישראל שיעמדו בנסיון ע"י כוחו של
א"א שעמד בנסיון העקידה. ונרמז בכתוב "עקב אשר
שמעת בקולי" דקאי על דורות העקביים.
וע"י גמר השתלמותו בעשרה נסיונות, נשלם
המכוון שבכבודתו שהיא להביא את העולם
אל שלימות תיקונו מה שלא הצליח אצל אדה"ר ואצל
נח כי נתקלקל המכוון בסיבת החטא, הצליח עכשיו
אצל א"א אשר הכין ופעל הדרך לעם ישראל עד
לימות המשיח.

37. דעת מקרא, קיז

בא 'יחדו' להטעים שהליכת האב והבן היתה בלב אחד לקים את מצות קונם. ולא היה בכחו של הדו-שיח הקצר והמרגש שהתנהל ביניהם במעלה ההר לשנות במשהו את האחדות שבלב שניהם. ואלו כאן בא 'יחדו' לצין את ההליכה של האדון עם נעריו אל המקום שיצאו ממנו לפני שלושה ימים.⁹ **אל באר שבע.** חזר לאנושותו ולעסוקו הרגילים, עוסק בישובה על הארץ ובקריאה בשם ה' באזני באי עולם, וכך הוא מחבר ארץ ושמים.

⁹ אחרי כל ההתרוממות הנשגבה, אשר עברה על נפשו, לא פעל עליו שום דבר להפרד מאותה המידה הגדולה של השפעה על העולם על הסביבה, עם כל חמירותה. הוא שב אל נעריו, על פי מצבם, אותם הנערים אשר הניחם עם החמור, שב אליהם להדרש להם, להעלותם ולשכללם. **עולת ראי"ה**